

УДК 339.13.012:667.634.5(477)

КАРАВАЄВ Тарас,

д. т. н., доцент кафедри товарознавства та митної справи
Київського національного торговельно-економічного університету

КАЛУГА Ніна,

к. х. н., доцент кафедри товарознавства та митної справи
Київського національного торговельно-економічного університету

СІМ'ЯЧКО Олена,

к. т. н., доцент кафедри товарознавства та митної справи
Київського національного торговельно-економічного університету

СТРУКТУРА ТА ДИНАМІКА РИНКУ ЛАКОФАРБОВИХ МАТЕРІАЛІВ В УКРАЇНІ

Проаналізовано обсяги виробництва, експорту та імпорту лакофарбових матеріалів (ЛФМ) в Україні. Визначено структуру споживання ЛФМ за походженням та основними видами. Виявлено головні позитивні й негативні тенденції формування ринку ЛФМ в Україні. Зроблено прогноз щодо перспектив розвитку ринку ЛФМ в Україні.

Ключові слова: лакофарбові матеріали (ЛФМ), водно-дисперсійні ЛФМ, ЛФМ на основі органічних розчинників, виробництво, експорт, імпорт, споживання.

Караваяев Т., Калуга Н., Симячко Е. Структура и динамика рынка лакокрасочных материалов в Украине. Проанализированы объемы производства, экспорта и импорта лакокрасочных материалов (ЛКМ) в Украине. Определена структура потребления ЛКМ по происхождению и основным видам. Выявлены главные положительные и отрицательные тенденции формирования рынка ЛКМ в Украине. Сделан прогноз относительно перспектив развития рынка ЛКМ в Украине.

Ключевые слова: лакокрасочные материалы (ЛКМ), водно-дисперсионные ЛКМ, ЛКМ на основе органических растворителей, производство, экспорт, импорт, потребление.

Постановка проблеми. Лакофарбові матеріали (далі – ЛФМ) посідають важливе місце серед побутових хімічних товарів як на споживчому ринку України, так і в структурі виробництва хімічної продукції. Динамічність виробництва та споживання ЛФМ, наявність значної кількості виробників зумовлюють складність оцінювання ринку цієї продукції, його аналізу, відстеження тенденцій розвитку.

Український ринок *ЛФМ* становить 0.5–0.6 % світового, але значною мірою залежить від тенденцій на ньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань формування ринку *ЛФМ* в Україні присвячено праці таких вітчизняних науковців і практиків: В. А. Свідерського, Т. А. Караваєва, Н. В. Мережко, О. Г. Золотарьової, Т. В. Ковені, В. Чернової та ін. [1–7]. Водночас ці публікації містять лише аналіз даних офіційної статистики. Остання, за нашими оцінками, не повністю відображає реальну ситуацію на ринку, яка в Україні часто змінюється, особливо останні 5 років. Це потребує постійного моніторингу та аналізу основних тенденцій.

Мета статті – проаналізувати структуру та динаміку ринку *ЛФМ* в Україні.

Матеріали та методи. Об'єкт дослідження – структура виробництва, експорту, імпорту та споживання *ЛФМ* різних видів в Україні.

Застосовано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економічних процесів: аналізу й синтезу, системного підходу, порівняння та узагальнення.

Інформаційна база дослідження – офіційні дані Державної служби статистики України, Державної фіскальної служби України, Асоціації українських виробників лакофарбової промисловості (АУВЛП).

Результати досліджень. Світова лакофарбова промисловість під тиском вимог законодавства щодо охорони здоров'я персоналу та захисту навколишнього середовища виробляє широкий асортимент екологічно нешкідливих *ЛФМ*. Найшвидшими темпами розвивається виробництво водно-дисперсійних *ЛФМ* (далі – *ВД ЛФМ*) та з високим сухим залишком [8]. За даними експертів, частка екологічних *ЛФМ* на ринках країн ЄС становить 75–90 % [9–10].

За даними Всесвітньої асоціації виробників *ЛФМ* (*World Paint & Coatings Industry Association*), спостерігається чітка тенденція до зростання обсягу виробництва *ЛФМ* у світі. Протягом останніх 5 років обсяг виробництва *ЛФМ* зріс на 7.4 млн т або на 17.7 % з 41.8 млн т у 2013 р. до 49.2 млн т у 2017 р. із середньорічним темпом зростання 4.3 %. Зростання відбувається за рахунок підвищення обсягів виробництва *ВД ЛФМ* та з низьким вмістом летких органічних сполук (далі – *ЛОС*), або так званих "зелених *ЛФМ*", і зниження частки *ЛФМ* на основі органічних розчинників (далі – *ОР ЛФМ*), особливо в сегменті матеріалів декоративного призначення [9–13].

Формування ринку *ЛФМ* України відбувається під впливом світових тенденцій і визначається обсягами виробництва, експорту, імпорту та споживання у промисловому та декоративному секторах.

Офіційні дані Держстату до обсягів виробництва *ЛФМ* включають продукцію розділу 20 "Речовини хімічні та продукти хімічні" групи 20.30 "Фарби, лаки та продукція подібна, фарба друкарська та мастики" згідно з Номенклатурою промислової продукції. Найбільшу частку цієї продукції займають: фарби й лаки на основі полімерів,

диспергованих або розчинених у водному середовищі (ВД ЛФМ, код 20.30.11), диспергованих або розчинених у неводних середовищах (ОР ЛФМ, код 20.30.12) та інші ЛФМ (фарби та лаки масляні; сикативи готові; мастики й шпаклівки малярні, суміші для ущільнення, невогнетривкі суміші для покриття поверхонь; розчинники та розріджувачі складні органічні; суміші готові для видалення фарб або лаків та інші, код 20.30.22) [14].

Окрім офіційної статистики, дані щодо обсягів виробництва й споживання ЛФМ в Україні відслідковує АУВЛП [15].

За даними Держстату, найбільший обсяг виробництва ЛФМ в Україні за останні 5 років на рівні 253,4 тис. т зафіксовано в 2013 р. У наступні 2 роки відбувається зниження обсягів виробництва ЛФМ (% порівняно з попереднім роком): у 2014 р. – майже на 10 %, у 2015 р. – більш ніж на 13 %, що є найнижчим за останні 5 років. Водночас загальне зниження обсягів виробництва ЛФМ у 2015 р. порівняно з 2013 р. становило майже 22 %, що відображає тенденції в більшості галузей економіки України (рис. 1) [15–16].

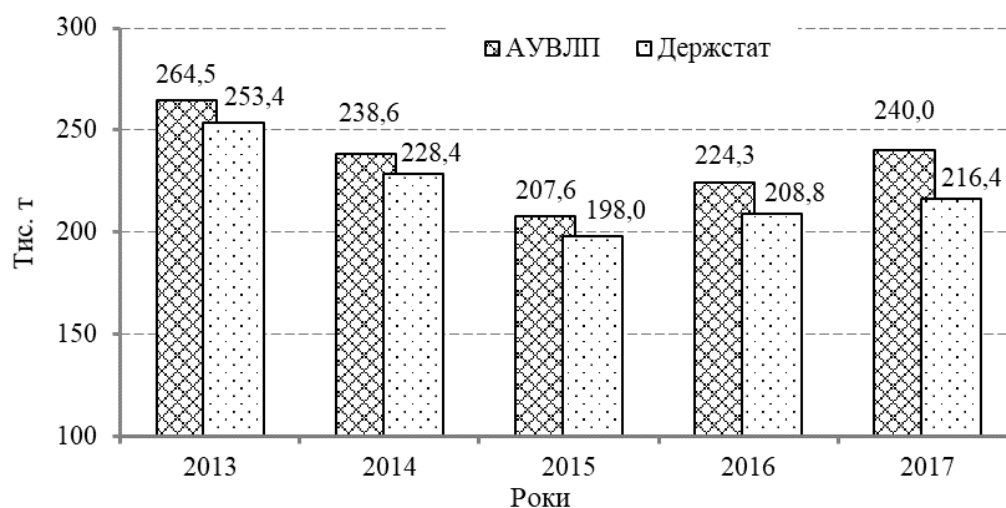

Рис. 1. Обсяги та динаміка виробництва ЛФМ в Україні в 2013–2017 рр.

Побудовано автором за [15–16].

У 2016–2017 рр. відбувається поступове зростання виробництва ЛФМ, обсяг якого зріс на 9,2 % порівняно з 2015 р., проте на 14,6 % був меншим ніж у 2013 р. (див. рис. 1).

Варто звернути увагу на заниженість даних офіційної статистики щодо виробництва ЛФМ в Україні, оскільки в ній не врахована продукція, виготовлена на малих і приватних підприємствах, які можуть не подавати звітність до Держстату. Так, за даними АУВЛП, обсяги виробництва ЛФМ є на 4,4–11,0 % більшими, ніж за офіційними даними (див. рис. 1).

Аналіз даних АУВЛП щодо структури виробництва ЛФМ у розрізі основних видів показує, що починаючи з 2014 р. вперше за всю

історію України обсяг виробництва *ВД ЛФМ* перевищив обсяг *ОР ЛФМ* та інших *ЛФМ*. У 2014–2015 рр. спостерігається зниження обсягів виробництва всіх видів *ЛФМ*. Спад виробництва *ВД ЛФМ* у 2015 р. порівняно з 2013 р. становив 10,7 %, що більш ніж втричі менше порівняно з *ОР ЛФМ* (рис. 2).

У 2016–2017 рр. відбулося зростання обсягів виробництва за основними видами *ЛФМ*. Проте темпи зростання в 2017/2016 знизилися у більш ніж 2 рази порівняно з 2016/2015. У сегменті *ОР ЛФМ* за останній рік зростання становило 6,5 проти 17,1 % у 2016 р., а для *ВД ЛФМ* – 8,2 проти 16,7 % відповідно.

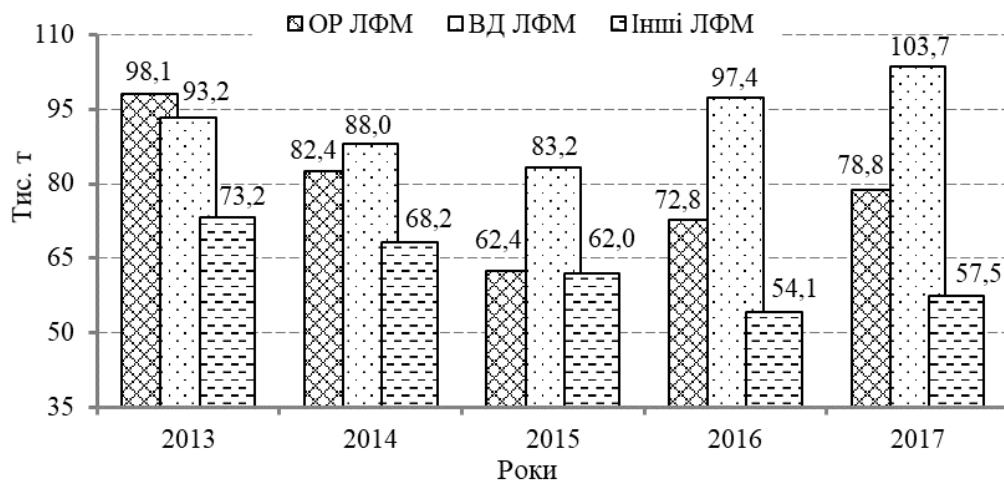

Рис. 2. Динаміка та структура виробництва *ЛФМ* в Україні в розрізі основних видів у 2013–2017 рр.

Побудовано автором за [15–16].

За проаналізований період частка *ВД ЛФМ* у загальній структурі виробництва *ЛФМ* в Україні зростає з 35 % у 2013 р. до більш ніж 43 % у 2016 та 2017 рр. Частка *ВД ЛФМ* у структурі виробництва лаків і фарб зростає з майже 49 до 57 % і залишається практично незмінною останні 3 роки. Ці дані свідчать про призупинення тенденції до зростання частки виробництва в Україні екологічно нешкідливих *ВД ЛФМ*, що пояснюється відтермінуванням запровадження в Україні Технічного регламенту щодо обмеження *ЛОС* у *ЛФМ*. Проект останнього вже розміщено на офіційному сайті Мінекономрозвитку і торгівлі України для громадського обговорення, проте перша стадія його впровадження очікується з 01.01.2019 [17].

Не менш важливим фактором формування внутрішнього ринку є імпорт *ЛФМ*. Аналіз даних Державної фіскальної служби України показує, що загальний обсяг імпорту *ЛФМ* в Україну за проаналізований період у натуральному вираженні змінювався неоднозначно (рис. 3) [18]. У 2013–2015 рр. спостерігалось зниження обсягів імпорту *ЛФМ* в Україну, яке становило майже 30 тис. т, або більше ніж 53 %.

У 2016–2017 рр. обсяги імпорту поступово відновилися. У 2017 р. порівняно з 2015 р. сумарний імпорт *ЛФМ* зріс майже на 17 тис. т, або на 65 %, до рівня 42.9 тис. т. Проте це на 23.5 % менше ніж у 2013 р.

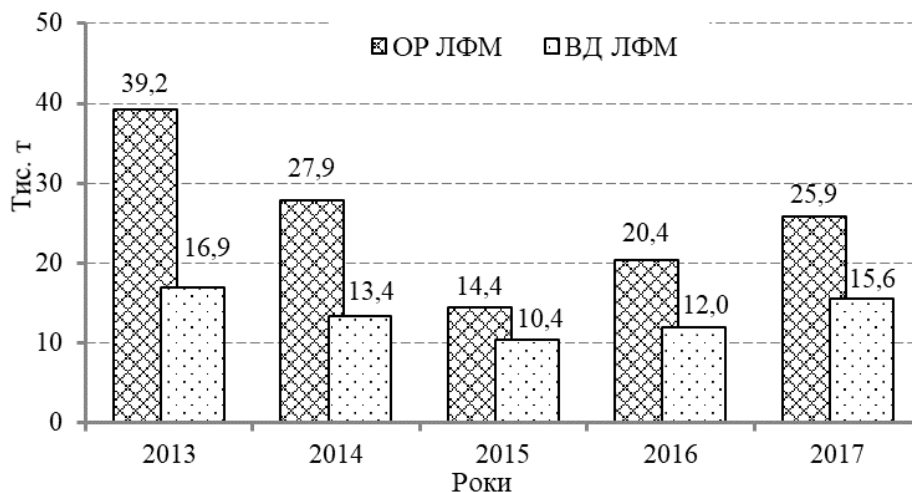

Рис. 3. Динаміка та структура імпорту *ЛФМ* в Україну за основними видами в 2013–2017 рр. у натуральному вираженні

Побудовано автором за [18].

У структурі імпорту переважають *ОР ЛФМ* (ТП 3208 згідно з УКТЗЕД), частка яких у загальному обсязі перебувала в межах від 55 % у 2015 р. до 68 % у 2013 р. Частка *ВД ЛФМ* (ТП 3209 згідно з УКТЗЕД) коливається від 30 % у 2013 р. до 40 % у 2015 р. (див. рис. 3). Обсяги імпорту інших *ЛФМ* (ТП 3210 згідно з УКТЗЕД) є незначними й перебували в межах 1.2–1.4 тис. т. Їх частка становила 1.2–4.5 % загального імпорту.

Обсяг імпорту *ОР ЛФМ* у 2013–2015 рр. знизився у більш ніж 2.7 раза. У 2015–2017 рр. спостерігається протилежна тенденція, яка показала зростання обсягів імпорту *ОР ЛФМ* у 1.8 раза. Тренд імпорту *ВД ЛФМ* є аналогічним, проте характеризується меншими обсягами та має іншу динаміку. У першій частині проаналізованого періоду обсяг імпорту *ВД ЛФМ* знизився лише в 1.6 раза, а зростання його в 2015–2017 рр. відбулося в 1.5 раза.

Більші обсяги та вища частка імпорту *ОР ЛФМ* у загальній структурі пояснюється тим, що ця продукція використовується переважно в промисловості. Найбільші обсяги імпорту припадають на роки найвищого ВВП за останні 5–7 років. Вітчизняні виробники домінують на ринку *ВД* та *ОР ЛФМ* декоративного призначення, до яких висуваються не такі жорсткі вимоги, як до *ЛФМ* промислового застосування та протикорозійних.

У грошовому вираженні загальний обсяг імпорту основних видів *ЛФМ* за проаналізований період перебував у межах від 74.3 млн дол. США в 2015 р. до 163.0 млн дол. США в 2013 р. (рис. 4).

Структура імпорту в грошовому вираженні є стабільнішою. Переважну більшість займають *ОР ЛФМ*, частка яких становить майже 70 %. Винятком є 2013 р., коли частка цих *ЛФМ* становила 74,4 %. Динаміка й темпи загалом відповідають аналогічним показникам у натуральному вираженні.

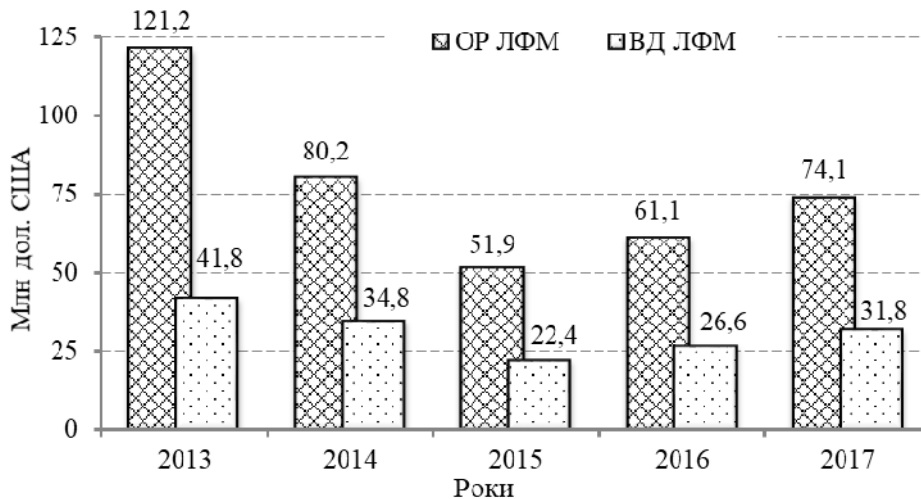

Рис. 4. Динаміка та структура імпорту *ЛФМ* в Україну за основними видами в 2013–2017 рр. у грошовому вираженні

Побудовано автором за [18].

Тенденцію до зниження обсягів імпорту *ЛФМ* обох видів у грошовому вираженні у 2013–2015 рр. можна пояснити суттєвим (у більш ніж 3 рази) знеціненням національної валюти, що підвищило вартість імпортованої продукції та зробило її не конкурентоспроможною на внутрішньому ринку.

Пояснення означеним тенденціям дають дані щодо середньої вартості імпортованих *ЛФМ* (дол. США за 1 кг), яка для *ОР ЛФМ* становила від 2.86 у 2017 р. до 3.60 у 2015 р., а *ВД ЛФМ* – від 2.04 у 2017 р. до 2.60 у 2014 р. Відмічається загальна тенденція до підвищення середньої вартості імпортованих *ЛФМ*. Проте остання залишається низькою для обох видів, що можна пояснити штучним заниженням суб'єктами ЗЕД митної вартості *ЛФМ* при імпорті з метою ухилення від сплати митних платежів, а також переважаючим імпортом з країн СНД.

За проаналізований період здійснювався також експорт *ЛФМ* з України, проте його обсяг у натуральному вираженні в 3.8–6.7 рази нижчий, ніж імпорт (рис. 5). Загальний обсяг експорту *ЛФМ* з України становив від 5.7 до 10.4 тис. т у 2017 та 2013 рр. відповідно. Зниження обсягів експорту в 1.8 рази відбулося в період з 2013 по 2016 р. включно. Проте воно є нижчим, порівняно з імпортом у 2013–2015 рр. (у 2.2 рази). У 2017 р. зафіксовано незначне зростання експорту *ЛФМ* на 11.6 %.

Експорт формується переважно за рахунок *ОР ЛФМ*. Його падіння за досліджуваний період відбулося майже в 2 рази, а частка *ОР ЛФМ* у загальній структурі знизилася з 75 до 64 %.

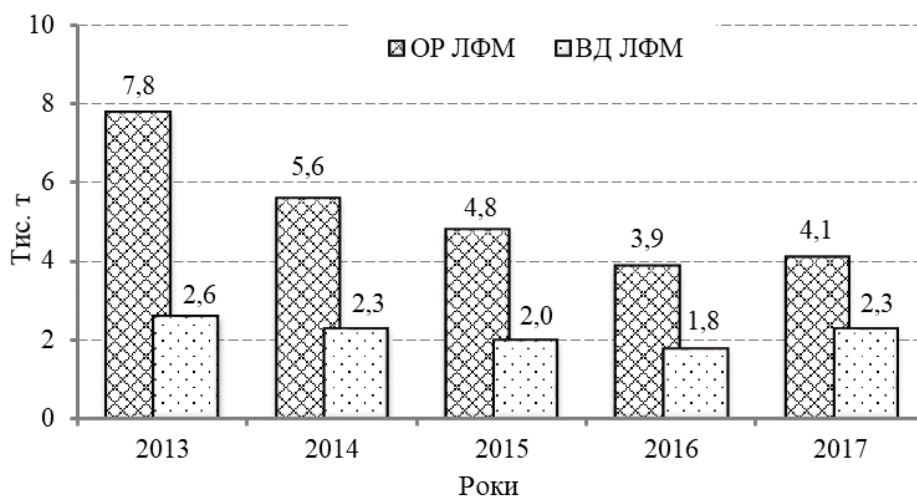

Рис. 5. Динаміка та структура експорту *ЛФМ* з України за основними видами в 2013–2017 рр. у натуральному вираженні

Побудовано автором за [18].

Обсяги експорту *ВД ЛФМ* є меншими за абсолютними показниками, але більш стабільними за обсягами. Зниження експорту цього виду *ЛФМ* було в 1.4 рази нижчим, а їх частка у загальній структурі зросла з 25 до майже 36 %. Така тенденція пояснюється збільшенням споживання екологічних *ВД ЛФМ* на ринках країн СНД, до яких традиційно здійснюється експорт *ЛФМ* з України. Це також свідчить про підвищення якості *ВД ЛФМ* вітчизняного виробництва та зростання обсягів їх експорту до країн Євросоюзу в межах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Обсяги експорту інших *ЛФМ* за проаналізований період у натуральному вираженні перебувають у межах 0.01–0.12 тис. т, а частка у загальній структурі не перевищувала 1.2 %.

Падіння експорту *ЛФМ* у грошовому вираженні відбулося більше ніж у 2.2 рази. Частка *ОР ЛФМ* у структурі експорту в грошовому вираженні є вищою, ніж аналогічний показник у натуральному вираженні, й перебуває в межах від 82 % у 2013 р. до 74 % у 2017 р. і має тенденцію до зниження (рис. 6).

Така висока частка *ОР ЛФМ* пояснюється їх вищою середньою вартістю при експорті, яка становить 1.54–1.91 порівняно з 0.85–1.23 дол. США за 1 кг для *ВД ЛФМ*. Проте вартість експортованих *ЛФМ* є значно нижчою, ніж імпортованих: для *ОР ЛФМ* нижче в 1.7–2.3 рази, для *ВД ЛФМ* – у 2.0–2.5 рази залежно від року. Наведені дані говорять, що Україна експортує дешевші *ЛФМ*, а імпортує більш дорогі.

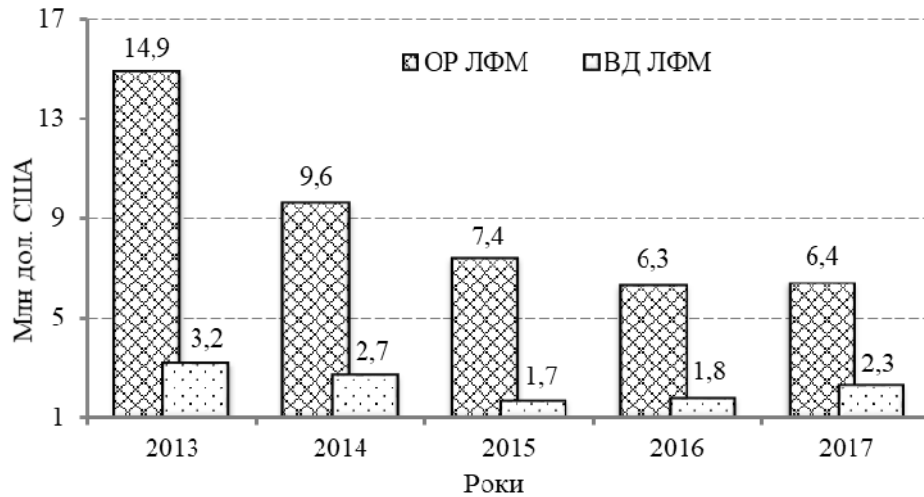

Рис. 6. Динаміка та структура експорту ЛФМ з України за основними видами в 2013–2017 рр. у грошовому вираженні

Побудовано автором за [18].

Отже, обсяг споживання ЛФМ в Україні (з урахуванням даних АУВЛП щодо обсягів виробництва) перебував у межах від 301,3 до 226,7 тис. т. Спад споживання за 2013–2015 рр. відбувся майже на 25 % і здебільшого за рахунок ОР ЛФМ (рис. 7).

У 2016–2017 рр. обсяг споживання ЛФМ в Україні зріс майже на 50 тис. т, або на 22 %, переважно за рахунок ВД і ОР ЛФМ.

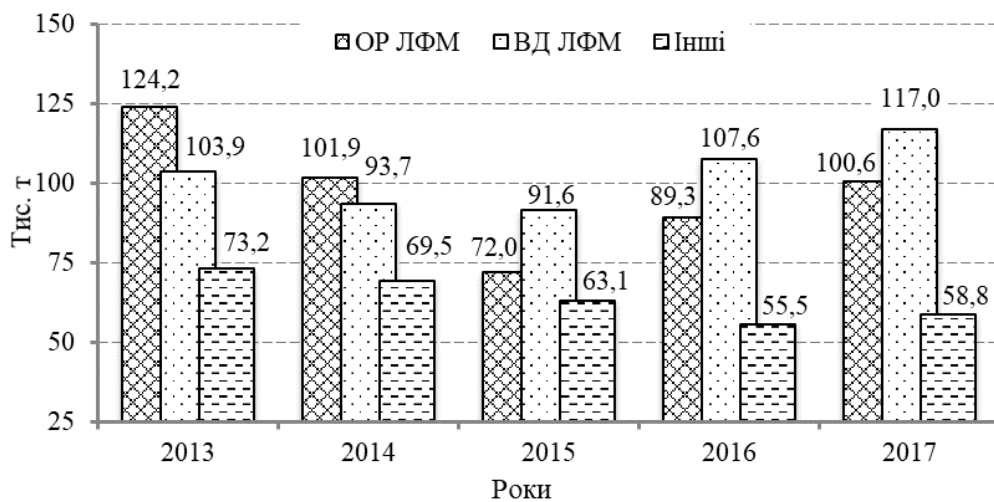

Рис. 7. Обсяги та структура споживання ЛФМ в Україні за видами у 2013–2017 рр.

Побудовано автором за [15; 18].

За проаналізований період відбулися зміни в структурі споживання ЛФМ в Україні. За походженням частка вітчизняних ЛФМ у загальній структурі споживання в 2013–2015 рр. зростає на 8 %. Частка

споживання імпоротної продукції знизилася з 19 до 11 % (рис. 8). Такі зміни можна пояснити максимальною девальвацією гривні щодо іноземних валют у 2014–2015 рр. Це призвело до суттєвого зростання вартості ЛФМ закордонного виробництва на внутрішньому ринку. Зважаючи на зниження реальних доходів населення України в цей період, імпортна продукція стала недоступною для більшості пересічних споживачів, які переорієнтовувалися на дешевші ЛФМ вітчизняного виробництва.

За останні 2 роки частка імпоротної продукції в загальному обсязі споживання зростає до 13 % у 2016 р. і до 16 % у 2017 р., що пояснюється поступовим зростанням реальних доходів українців. Особливо це стосується сегменту високоякісних ВД лаків і емалей спеціального застосування.

Проте, незважаючи на наведені дані, можна впевнено сказати, що вітчизняна лакофарбова промисловість є однією з небагатьох, яка на більш ніж 80 % забезпечує потреби внутрішнього ринку ЛФМ продукцією власного виробництва.

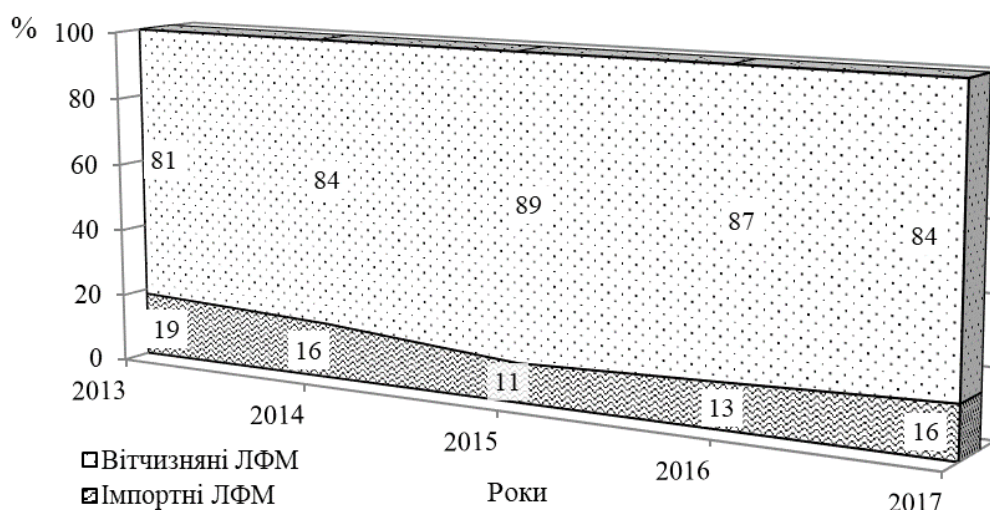

Рис. 8. Структура споживання ЛФМ в Україні за походженням
Побудовано автором за [15; 18].

Суттєві зміни в структурі споживання ЛФМ в Україні відбулися в розрізі основних видів. У 2017 р. порівняно з 2013-м частка екологічних ВД ЛФМ у загальній структурі споживання зросла на 7 % до рівня 42 %. Частка ОР ЛФМ у загальній структурі споживання знизилася на 9 % у 2015 р. порівняно з 2013-м. У 2017 р. відбулося незначне збільшення частки ОР ЛФМ, що пояснюється низькими обсягами споживання інших ЛФМ.

Вартим уваги є і той факт, що в 2015 р. вперше за всю історію аналізу даних обсяг споживання екологічно безпечних ВД ЛФМ перевищив ОР ЛФМ. Зростання обсягів і частки споживання ВД ЛФМ стало можливим через позитивну оцінку українськими споживачами

відчутних переваг цього виду *ЛФМ*, що визначається їх екологічністю, практично відсутністю у складі органічних розчинників, зручністю у використанні, можливістю полімеризації за кімнатної температури, високими експлуатаційними властивостями покриттів. Це призвело до суттєвого зниження споживання *ОР ЛФМ* в Україні [19].

Асортимент *ЛФМ* на вітчизняному ринку досить широкий і представлений як вітчизняними, так і закордонними брендами. В Україні реалізуються такі *ЛФМ* іноземного виробництва, як *Düfa*, *Feidal*, *Caparol* (Німеччина), *Tikkurila* (Фінляндія), *Sniezka* (Польща), *Sadolin* (Швеція), *Marshall* (Нідерланди) та ін.

Найбільшими виробниками *ЛФМ* в Україні є:

ТОВ "Снежка Україна" (ТМ Sniezka, м. Яворів, Львівська обл.)	ТОВ "Файдаль Україна" (ТМ Feidal, м. Брусилів, Житомирська обл.)
ТОВ "ЛФЗ "Аврора" (м. Черкаси)	НВФ "Ірком-ЕКТ" (ТМ "Ірком", м. Київ)
ТОВ "ПП "Полісан" (ТМ Farbex, Delfi та ін., м. Суми)	ТОВ "ЕСКАРО КОЛОРО" (ТМ AURA, смт Хлібодарське, Одеська обл.)
ТОВ СП "Мефферт Ганза Фарбен" (ТМ Düfa, м. Дніпро),	ТОВ "Адвент Інвест" (ТМ Kompozit, м. Київ)
ТОВ "ПП "ЗІП" (ТМ Trioga, м. Кам'янське, Дніпропетровська обл.)	ТОВ "Капарол Дніпро" (с. Василівка, Дніпропетровська обл.)
ПП "Олейников О. В." (ТМ Smile, "Барва", м. Кам'янське, Дніпропетровська обл.)	ТОВ "Хенкель Баутехнік Україна" (ТМ Ceresit, 4 заводи у різних областях України) та ін.
ТОВ "Тіккуріла" (ТМ "Колорит" та ін., м. Київ)	ЗАТ "Поліфарб Україна" (м. Дніпро)

До проблем ринку *ЛФМ* в Україні варто віднести такі:

1) державна статистика не відображає актуальних даних щодо обсягів і структури виробництва й споживання *ЛФМ* в Україні. Як наслідок, АУВЛП змушена збирати ці дані для чіткого й однозначного відслідковування тенденцій і формування об'єктивних даних для іноземних інвесторів;

2) дані статистики не відображають обсягів і структури виробництва та споживання *ЛФМ* за сферами застосування так, як це робиться в усьому світі. Щодо цього АУВЛП також повинна взяти ініціативу в свої руки;

3) вітчизняним виробникам варто звертати увагу на такі важливі сегменти *ЛФМ* за сферами застосування: промисловість загалом; хімічна та харчова промисловість; автомобілебудування, машинобудування, кораблебудування; протикорозійні; захист металоконструкцій ліній електропередачі тощо;

4) незначні сегменти ринку, які заслуговують на окреме дослідження та увагу, зважаючи на сталий попит: порошкові *ЛФМ*; друкарські фарби.

У 2018 р. прогнозуємо зростання виробництва й споживання *ЛФМ* в Україні на 4–10 %. За нашими песимістичними прогнозами, обсяг

виробництва становитиме 250 тис. т, споживання – 287; за оптимістичними – 264 та 340 тис. т відповідно. Отже, в 2018 р. можливо вдасться досягти рівня виробництва й споживання ЛФМ у докризовому 2013 р.

Висновки. Враховуючи залежність України від імпорту нафти й нафтопродуктів і постійне зростання цін на них, актуальним є зниження обсягів виробництва вітчизняними підприємствами *ОР ЛФМ* і збільшення виробництва *ВД ЛФМ*. На обсяги виробництва й реалізації *ЛФМ* негативно впливатиме вартість імпортованої сировини, яка за останні 3–4 роки зросла майже в 3 рази внаслідок девальвації національної валюти. Вартість імпортової сировини також вплинула на суттєве підвищення ціни вітчизняних *ЛФМ*. За таких умов українським виробникам варто максимально використовувати в складі *ВД ЛФМ* вітчизняну мінеральну сировину, особливо це стосується природних крейд і каолінів як наповнювачів.

Потребують подальших досліджень структура виробництва й споживання *ЛФМ* в Україні за призначенням, сферами застосування (декоративні: для мінеральних, деревинних, інших поверхонь; промислові: автомобілебудування, машинобудування, хімічна промисловість тощо; протикорозійні, порошкові, друкарські та ін.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Свидерский В. А.*, Караваев Т. А. Состояние, структура и перспективы развития рынка лакокрасочной продукции в Украине. Лакокрасочные материалы и их применение. 2010. № 9. С. 8—16.
2. *Караваев Т.* Ринок лакофарбових матеріалів в Україні: стан, проблеми, перспективи. Покраска профессиональная. 2012. № 6. С. 34—36.
3. *Karavayev T.* Solventbased paints still dominate. European Coatings Journal. 2012. Vol. 11. P. 12—13.
4. *Золотарьова О.* Тенденції розвитку ринку лакофарбових матеріалів. Міжнар. наук.-практ. журн. "Товари і ринки". 2010. № 2. С. 21—26.
5. *Шкода В. М.*, Мережко Н. В. Аналіз ринку лакофарбових матеріалів. Наукова думка сучасності і майбутнього : Всеукр. практ.-пізн. конф. Дніпро : Вид-во НМ, 2017. С. 72—77.
6. *Ковеня Т. В.* Аналіз стану виробництва та споживання основних видів хімічної продукції в Україні у 2014 році. Хімічна пром-сть України. 2015. № 3. С. 3—32.
7. *Чернова В.* Рынок ЛКМ Украины: факты – вещь упрямая. Хим-Курьер. 2012. № 13. С. 60—62.
8. *History of Paint Science and Technology.* URL : <http://www.ndsu.edu/fileadmin/croll/HistoryofPaintSGC.pdf>.
9. *World's Top ten Paints Companies 2015 Annual Report* (Published by World Paint & Coatings Industry Association. January 5, 2016. Washington). URL : <http://www.wpcia.org/news/World's%20Top%20ten%20Paints%20Companies%202015%20Annual%20Report.html>.

10. *Paints and Coatings: Global Markets & Advanced Technologies*. URL : <http://www.bccresearch.com/market-research/chemicals/paints-coatings-markets-chm049b.html>.
11. *World's Top ten Paints Companies 2014 Annual Report* (Published by World Paint & Coatings Industry Association. January 5, 2015. Washington). URL : <http://www.wpcia.org/news/World's%20Top%20ten%20Paints%20Companies%202014%20Annual%20Report.html>.
12. *World's Top ten Paints Companies 2016 Annual Report* (Published by World Paint & Coatings Industry Association. January 5, 2017. Washington). URL : <http://www.wpcia.org/news/2016.html>.
13. *World's Top ten Paints Companies 2017 Annual Report* (Published by World Paint & Coatings Industry Association. January 5, 2018. Washington). URL : <http://www.wpcia.org/news/World's%20Top%20ten%20Paints%20Companies%202017%20Annual%20Report.html>.
14. *Про затвердження Номенклатури продукції промисловості* : Наказ Державної служби статистики України від 17 грудня 2012 року № 520 (у редакції наказу Державної служби статистики України від 25.12.2015 № 367). URL : http://ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/op_npp.htm.
15. *Про лакофарбову промисловість України* (офіційний сайт Асоціації українських виробників лакофарбової продукції). URL : <http://auvlp.org.ua/about-our-industry.html>.
16. *Виробництво основних видів промислової продукції у 2013–2017 рр.* URL : <http://ukrstat.gov.ua>.
17. *Щодо обмеження викидів летких органічних сполук унаслідок використання органічних розчинників у певних лакофарбових матеріалах та матеріалах ремонтного фарбування автотранспортних засобів* : Технічний регламент (проект). URL : <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=c666ed3c-2750-47e0-b289-7cc0de661017>.
18. *Сумарний обсяг імпорту та експорту у розрізі товарних позицій за кодами УКТЗЕД*. URL : <http://sfs.gov.ua/ms/f11>.
19. *Караваяев Т. А. Водно-дисперсійні фарби: товарознавча оцінка* : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 288 с.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2018.

Karavayev T., Kaluga N., Simiachko O. Structure and dynamics of the paint and coating materials market in Ukraine.

Background. Paint and coating materials (hereinafter PCMs) occupy an important place among the household chemical goods on the consumer market of Ukraine as well as in the structure of chemical products. PCMs output and consumption dynamism, presence of a significant number of producers makes it difficult to assess the market for this product, analyse it, and track trends. The Ukrainian PCMs market constitutes 0.5–0.6 % of the world market, but greatly depends on the trends on it.

The aim of the article is to analyse the structure and dynamics of PCMs market in Ukraine.

Material and methods. The object of research is the structure and value of output, export, import and consumption of various PCMs types in Ukraine.

General scientific and special methods of knowledge of economic processes are applied: analysis and synthesis, system approach, comparison and generalization.

The information base of the study is official data of the State Statistics Service of Ukraine, the State Fiscal Service of Ukraine, Ukrainian Paint and Coatings Association (UPCA).

Results. According to the official data of the State Statistics Service of Ukraine the value of PCMs production have grown in Ukraine in 2017 by 3.6 % compared with 2016 and by 9.2 % compared with 2015, but is less by 14.6 % than in 2013. It is shown that the data of official statistics of PCMs production in Ukraine is underestimated by 4.4–11.0 % compared to the UPCA data. The share of environmental friendly water-dispersible PCMs (WD PCMs) in the structure of PCMs production has increased from 35 to 43 % in Ukraine during the last 5 years. The positive dynamics of PCMs export and import in 2016–2017 has been identified. However, the volume of PCMs export is 3.8–6.7 times lower than import.

The volume of PCMs consumption has grown by almost 22 % in Ukraine in the last 2 years. There were positive changes in the structure of PCMs consumption due to the growth of the share of environmental WD PCMs by 7 % to 42 %. At the same time, the share of solvent born PCMs (SB PCMs) decreased by 9 %. For the first time in the history of research, the consumption of WD PCMs exceeded the SB PCMs in 2015. It is necessary to introduce a Technical Regulation on limiting of VOCs in PCMs in order to further increase volumes and the share of consumption of WD PCMs. The draft of this law document TC 168 Coatings and paints has already been developed. The share of domestic origin PCMs in the overall structure of consumption in 2013–2017 was 81–89 %.

Conclusion. Domestic paint and coatings industry is one of the few that provides more than 80 % the domestic market PCMs of its own production. Taking into account Ukraine's dependence on imports of oil and petroleum products and the steady growth of prices for them, it is relevant to reduce production volumes by domestic enterprises of the SB PCMs and increase the production of WD PCMs. The volume of production and sale of PCMs will continue to be negatively affected by the cost of imported raw materials, which in the last 3–4 years has increased almost 3 times due to the national currency devaluation. The cost of imported raw materials also contributed to a significant increase in the price of domestic PCMs. In these conditions, it is especially important for Ukrainian producers to use domestic mineral raw materials in the WD PCMs. Further research of the structure of production and consumption of PCMs in Ukraine by purpose is necessary.

Keywords: paint and coating materials (PCMs), water-dispersed PCMs, solvent born PCMs, production, export, import, consumption.

REFERENCES

1. *Sviderskij V. A., Karavaev T. A.* Sostojanie, struktura i perspektivy razvitija rynka lakokrasochnoj produkcii v Ukraine. Lakokrasochnye materialy i ih primenenie. 2010. № 9. S. 8—16.
2. *Karavajev T.* Rynok lakofarbovyh materialiv v Ukraïni: stan, problemy, perspektivy. Pokraska professional'naja. 2012. № 6. S. 34—36.
3. *Karavajev T.* Solventbased paints still dominate. European Coatings Journal. 2012. Vol. 11. P. 12—13.

4. *Zolotar'ova O.* Tendencii' rozvytku rynku lakofarbovyh materialiv. Mizhnar. nauk.-prakt. zhurn. "Tovary i rynky". 2010. № 2. S. 21—26.
5. *Shkoda V. M., Merezhko N. V.* Analiz rynku lakofarbovyh materialiv. Naukova dumka suchasnosti i majbutn'ogo : Vseukr. prakt.-pizn. konf. Dnipro : Vyd-vo NM, 2017. S. 72—77.
6. *Kovenja T. V.* Analiz stanu vyrobnyctva ta spozhyvannja osnovnyh vydiv himichnoi' produkcii' v Ukraini u 2014 roci. Himichna prom-st' Ukrainy. 2015. № 3. S. 3—32.
7. *Chernova V.* Rynok LKM Ukrainy: fakty – veshh' uprjamaja. Him-Kur'er. 2012. № 13. S. 60—62.
8. *History of Paint Science and Technology.* URL : <http://www.ndsu.edu/fileadmin/croll/HistoryofPaintSGC.pdf>.
9. *World's Top ten Paints Companies 2015 Annual Report* (Published by World Paint & Coatings Industry Association. January 5, 2016. Washington). URL : <http://www.wpcia.org/news/World's%20Top%20ten%20Paints%20Companies%2015%20Annual%20Report.html>.
10. *Paints and Coatings: Global Markets & Advanced Technologies.* URL : <http://www.bccresearch.com/market-research/chemicals/paints-coatings-markets-chm049b.html>.
11. *World's Top ten Paints Companies 2014 Annual Report* (Published by World Paint & Coatings Industry Association. January 5, 2015. Washington). URL : <http://www.wpcia.org/news/World's%20Top%20ten%20Paints%20Companies%2014%20Annual%20Report.html>.
12. *World's Top ten Paints Companies 2016 Annual Report* (Published by World Paint & Coatings Industry Association. January 5, 2017. Washington). URL : <http://www.wpcia.org/news/2016.html>.
13. *World's Top ten Paints Companies 2017 Annual Report* (Published by World Paint & Coatings Industry Association. January 5, 2018. Washington). URL : <http://www.wpcia.org/news/World's%20Top%20ten%20Paints%20Companies%2017%20Annual%20Report.html>.
14. *Pro zatverdzhennja Nomenklatury produkcii' promyslovosti : Nakaz Derzhavnoi' sluzhby statystyky Ukrainy vid 17 grudnja 2012 roku № 520 (u redakcii' nakazu Derzhavnoi' sluzhby statystyky Ukrainy vid 25.12.2015 № 367).* URL : http://ukrstat.gov.ua/klasf/st_ks/op_npp.htm.
15. *Pro lakofarbovu promyslovist' Ukrainy (oficijnyj sajт Asociacii' ukrai'ns'kyh vyrobnykiv lakofarbovoi' produkcii').* URL : <http://auvlp.org.ua/about-our-industry.html>.
16. *Vyrobnyctvo osnovnyh vydiv promyslovoi' produkcii' u 2013–2017 rr.* URL : <http://ukrstat.gov.ua>.
17. *Shhodo obmezhenja vykydiv letkyh organichnyh spoluk unaslidok vykorystannja organichnyh rozchynnykiv u pevnyh lakofarbovyh materialah ta materialah remontnogo farbuвання avtotransportnyh zasobiv : Tehnichnyj reglament (proekt).* URL : <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=c666ed3c-2750-47e0-b289-7cc0de661017>.
18. *Sumarnyj obsjag importu ta eksportu u rozrizi tovarnyh pozycij za kodamy UKTZED.* URL : <http://sfs.gov.ua/ms/fl1>.
19. *Karavajev T. A.* Vodno-dyspersijni farby: tovaroznavcha ocinka : monografija. Kyi'v : Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t, 2015. 288 s.